

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-21.11- 05.01/292.00.1/Б/ОК4 -1-2024
	Випуск 1	Зміна 0	Екземпляр № 1	Арк 23 / 1

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою факультету
національної безпеки, права
та міжнародних відносин

27 серпня 2024 р., протокол № 8

Голова Вченої ради

Лариса СЕРГІЄНКО

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «Історія України та українська культура»

для здобувачів вищої освіти освітнього ступеня «бакалавр»
спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини»
освітньо-професійна програма «Міжнародні економічні відносини»
факультет національної безпеки, права та міжнародних відносин
кафедра міжнародних відносин і політичного менеджменту

Схвалено на засіданні кафедри
міжнародних відносин і
політичного менеджменту
27 серпня 2024 р.,

протокол № 6

Завідувач кафедри

 Вікторія

ЗАТУРСЬКА-АНТОНІЮК

Гарант освітньо-професійної
програми

 Ірина ГРАБЧУК

Розробник: д.і.н., професор кафедри міжнародних відносин і політичного
менеджменту ШЕВЧУК Андрій

Житомир

2024

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРЬСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-21.11- 05.01/292.00.1/Б/ОК4- 1-2024
	<i>Випуск 1</i>	<i>Зміни 0</i>	<i>Екземпляр № 1</i>	<i>Арк 23 / 2</i>

Робоча програма навчальної дисципліни «Історія України та українська культура» для здобувачів вищої освіти освітнього ступеня «бакалавр» спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини» освітньо-професійна програма «Міжнародні економічні відносини» затверджена Вченою радою факультету національної безпеки, права та міжнародних відносин від 27 серпня 2024 р., протокол № 8.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015		Ф-21.11- 05.01/292.00.1/Б/ОК4- 1-2024
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1 Арк 23 / 3

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів 4	Галузь знань 29 «Міжнародні відносини»	Обов'язкова (обов'язкова, вибіркова)	
Модулів – 1	Спеціальність 292 «Міжнародні економічні відносини»	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		1	-
Загальна кількість годин – 120		Семестр	
		1	-
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних 5 самостійної роботи – 2,5	Освітній ступінь «бакалавр»	Лекції	
		32 год.	-
		Практичні	
		48 год.	-
		Лабораторні	
		-	-
		Самостійна робота	
40 год.	-		
		Вид контролю: залік	

Частка аудиторних занять і частка самостійної та індивідуальної роботи у загальному обсязі годин з навчальної дисципліни становить:

для денної форми навчання – 66 % аудиторних занять, 33 % самостійної та індивідуальної роботи.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-21.11- 05.01/292.00.1/Б/ОК4- 1-2024
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 23 / 4

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни є забезпечення поступальності процесу засвоєння знань з історії України та української культури на основі аналізу процесу розвитку українського суспільства в цілому, аналізуючи всю сукупність етнічно-національної, суспільно-політичної, соціально-економічної та культурно-релігійної трансформації українського суспільства на шляху його багатовікового поступу. Вивчення освітньої компоненти створює умови для свідомої орієнтації молодого людини у сучасному світі, суспільстві, формування у неї відповідної активної соціальної та громадської позицій, підвищенні рівня духовної культури, культури спілкування і діяльності для сприяння їх соціалізації, активному включенню до соціально-політичного та економічного життя суспільства, підготовці до майбутньої професії.

Завданнями навчальної дисципліни є:

- сформувати у студентів високу історико-патріотичну свідомість, любов до України, загальнолюдські духовні ціннісні орієнтації, сприйняття ідей гуманізму та демократизму, патріотизму та взаєморозуміння між народами на основі усвідомлення досвіду історії;

- поглибити засвоєння студентами історико-понятійного апарату предмету;

- забезпечити подальший розвиток історико-хронологічної пам'яті;

- ознайомити студентів з основними досягненнями вітчизняної та зарубіжної історіографії;

- навчити самостійно інтерпретувати історичний та культурний процеси;

- підготувати до свідомої активної участі в суспільному житті Української держави, усвідомлення її ролі та місця в Європі і світі формування співвідповідальності за долю України, Європи та світу.

Зміст навчальної дисципліни направлений на формування наступних **компетентностей**, визначених стандартом вищої освіти зі спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини»:

ЗК1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі і знань про природу і суспільство, та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового образу життя.

СК1. Здатність виокремлювати характерні ознаки та тенденції розвитку світового господарства, особливості реалізації економічної політики та світових інтеграційних/дезінтеграційних процесів, у тому числі та євроатлантичної

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-21.11- 05.01/292.00.1/Б/ОК4- 1-2024
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 23 / 5

інтеграції

СК8. Здатність визначати функціональні особливості, характер, рівень та ступінь взаємозв'язків між суб'єктами міжнародних економічних відносин різного рівня та налагоджувати комунікації між ними.

СК9. Здатність до діагностики стану досліджень міжнародних економічних відносин та світового господарства у міждисциплінарному поєднанні із політичними, юридичними, природничими науками.

СК13. Здатність проводити оцінку та аналіз безпекової компоненти у міжнародних економічних відносинах.

СК14. Здатність спілкуватися на професійному та соціальному рівнях з використанням фахової термінології, включаючи усну і письмову комунікацію державною та іноземними мовами.

Отримані знання з навчальної дисципліни стануть складовими наступних **програмних результатів** навчання за спеціальністю 292 «Міжнародні економічні відносини»:

РН1. Відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, усвідомлюючи необхідність навчання впродовж усього життя, проявляти толерантність та готовність до інноваційних змін.

РН5. Володіти навичками самоаналізу (самоконтролю), бути зрозумілим для представників інших бізнес-культур та професійних груп різного рівня (з фахівцями з інших галузей знань/видів діяльності) на засадах цінування різноманітності, мультикультурності, толерантності та поваги до них.

РН23. Усвідомлювати необхідність навчання впродовж життя для здобування знань, з метою підтримки професійної компетентності на високому рівні.

Під час вивчення навчальної дисципліни здобувачі вищої освіти зможуть отримати наступні Soft skills:

- *комунікативні навички*: письмове, вербальне й невербальне спілкування; уміння грамотно спілкуватися по e-mail; вести дискусію і відстоювати свою позицію; навички працювати в команді;

- *уміння виступати привселюдно*: навички, необхідні для виступів на публіці; навички проведення презентації;

- *керування часом*: уміння справлятися із завданнями вчасно;

- *гнучкість і адаптивність*: гнучкість, адаптивність і здатність змінюватися; уміння аналізувати ситуацію, орієнтування на вирішення проблеми;

- *лідерські якості*: уміння спокійно працювати в напруженому середовищі; уміння ухвалювати рішення; уміння ставити мету, планувати діяльність;

- *особисті якості*: креативне й критичне мислення; етичність, чесність, терпіння, повага до оточуючих.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-21.11- 05.01/292.00.1/Б/ОК4- 1-2024
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 23 / 6

3. Програма навчальної дисципліни

Модуль 1

Змістовий модуль 1. Давня, середньовічна та ранньомодерна історія і культура України

Тема 1. Вступ. Феномен української історії та культури (ЗК1, ЗК2, СК1, СК14, РН1, РН5, РН23).

Особливості вітчизняної історії. Значення історії України в житті суспільства. Форми і методи роботи над курсом. Поняття «історія». Періодизація історії України. Структура, функції і концепції культури. Культура і цивілізація: спільне і відмінне.

Тема 2. Доісторична доба української історії та культури (ЗК1, ЗК2, СК1, СК14, РН1, РН5, РН23).

Початок формування людської цивілізації на території України. Ранні форми культури на українських землях. Трипільська культура та її місце в історії України.

Первісні державні утворення на території України (кіммерійці, скіфи, сармати, грецькі міста-держави Північного Причорномор'я). Культура епохи раннього залізного віку.

Слов'янський світ в VI–IX ст. (процес розвитку східнослов'янських племен, їх розселення, побут, вірування). Етногенез слов'ян. Перші протодержавні утворення східних слов'ян. Неоязичництво.

Тема 3. Україна-Русь (IX – перша половина XIV ст.) (ЗК1, ЗК2, СК1, СК14, РН1, РН5, РН23).

Проблема утворення Київської Русі в історіографії (норманська і хозарська теорії походження Київської Русі).

Виникнення і становлення Давньоруської держави (кінець IX – кінець X ст.). Піднесення і розквіт Київської Русі (кінець IX – середина XI ст.). Розвиток руських земель в умовах децентралізації Київської Русі. Монгольська навала і встановлення золотоординського іга.

Галицько-Волинська держава.

Етнічний розвиток Київської Русі.

Україна-Русь у системі міжнародних відносин.

Культура Київської Русі та Галицько-Волинської держави (виникнення слов'янської писемності: черти і резі; київські графіті; кирилиця; література, освіта і наука, архітектура, музика, живопис).

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-21.11- 05.01/292.00.1/Б/ОК4- 1-2024
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 23 / 7

Тема 4. Литовсько-польська доба української історії та культури (друга половина XIV – перша половина XVII ст.) (ЗК1, ЗК2, СК1, СК14, РН1, РН5, РН23).

Українські землі в колі геополітичних інтересів сусідніх держав (Литви, Польщі, Кримського ханства, Молдавії, Османської імперії, Московського царства).

Політичні, соціальні та етнокультурні процеси у Великому князівстві Литовському в XIV – першій половині XVI ст. Магдебурзьке право.

Польська цивілізація і Русь (на прикладі Люблінської та Брестської уній). Боротьба українського народу за права православної церкви у XVII ст. Полемічна література. Петро Могила. Стаття Наталі Яковенко «Здобутки і втрати Люблінської унії».

Розвиток культурних зв'язків України з культурними осередками Центральної і Західної Європи (Ю. Дрогобич, П. Русин, С. Оріховський та ін.).

Культура України литовсько-польської доби (XIV – перша половина XVII ст.). Розвиток освіти та книгодрукування. «Пересопницьке Євангеліє». Братства та їх роль в розвитку української культури. Архітектура і образотворче мистецтво XIV – I пол. XVII ст.

Тема 5. Козацтво в історії і культурі України (кінець XV–XVIII ст.) (ЗК1, ЗК2, СК1, СК14, РН1, РН5, РН23).

Основні причини, джерела, теорії, етапи формування і розвитку українського козацтва. Відродження козацьких традицій у незалежній Україні.

Запорозька Січ як центр консолідації національно-патріотичних сил, перехрестя багатьох культур і релігій. Устрій Січі. Традиції та звичаї запорожців. Створення реєстрового козацтва.

Запорозька Січ у міждержавних відносинах країн Європи та Азії (морські походи козаків у кінці XVI – першій половині XVII ст., участь у Хотинській, Тридцятилітній війнах, польсько-російській війні 1617–1618 рр. тощо). Петро Конашевич-Сагайдачний. Козацько-селянські повстання 90-х рр. XVI ст. та 20–30-х рр. XVII ст. «Ординація Війська Запорозького реєстрового». «Золотий спокій».

Українська національно-визвольна революція (1648–1676): проблеми назви, хронології, періодизація, основні етапи. Причини та привід до розгортання революції, рушійні сили. Загальна характеристика першого етапу революції (1648–1657). Богдан Хмельницький. Переяславська рада і Березневі статті.

Етап громадянської війни в Україні (1657–1659). Іван Виговський. Юрій Хмельницький. Гадяцький договір і битва під Конотопом.

Українська козацька держава у колі геополітичних інтересів Польщі, Росії, Кримського ханства, Туреччини). Період Руїни в історії України: дискусії щодо назви та хронологічних рамок поняття. Причини Руїни (загальна характеристика).

Гетьманщина. Державотворча діяльність гетьмана Івана Мазепи.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-21.11- 05.01/292.00.1/Б/ОК4- 1-2024
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 23 / 8

Гетьманування Пилипа Орлика. Перша українська конституція 1710 р. Колоніальна політика Російської імперії щодо України у XVIII ст. (І. Скоропадський, П. Полуботок, Д. Апостол, К. Розумовський).

Запорозька Січ у другій половині XVII–XVIII ст. Трагічна доля Запорозьких Січей після 1708 р.

Козацтво у системі міжнародних відносин.

Гайдамацький та опришківський рухи у XVIII ст. Максим Залізняк. Олекса Довбуш.

Культура України другої половини XVII–XVIII ст. Освіта, наука, книгодрукування. Києво-Могилянська академія. Феофан Прокопович. Григорій Сковорода. Бароко і класицизм в українському мистецтві.

Змістовий модуль 2. Нова та новітня історія і культура України (XIX–початок XXI ст).

Тема 6. Україна у складі Російської та Австро-Угорської імперій (кінець XVIII – початок XX ст.) (ЗК1, ЗК2, СК1, СК14, РН1, РН5, РН23).

Геополітичні зміни у Східній Європі наприкінці XVIII ст. та їх наслідки для українського народу (три поділи Речі Посполитої, наслідки російсько-турецьких воєн 1768–1774 та 1787–1791 рр. тощо).

Економічна політика Росії щодо України (особливості соціально-економічного розвитку підросійської України у першій половині XIX ст.; скасування кріпацтва 1861 р. та ліберально-демократичні реформи 60–70-х рр. та їхні наслідки для України; монополізація та концентрація виробництва на початку XX ст. Столипінська аграрна реформа).

Стан українських земель у складі Австро-Угорщини. Особливості соціально-економічного розвитку у XIX – на початку XX ст. Риси громадсько-політичного життя (національне відродження – діяльність Товариства священиків, «Руської трійці»; вплив революції 1848–1849 рр. на життя краю; взаємодія течій москвофілів, народовців та радикалів; виникнення перших політичних партій).

Суспільно-політичне життя України: відродження національної свідомості:

Національне відродження в Україні у першій половині XIX ст. (місце України у планах Наполеона під час Вітчизняної війни 1812 р. та ставлення українців до завойовника; діяльність масонських та декабристських організацій; наслідки польських повстань 1830–1831 та 1863–1864 рр. на розгортання українського руху; діяльність Кирило-мефодіївців). Суспільні течії і рухи другої половини XIX ст. (народницький, соціал-демократичний, ліберальний та національний рухи). Наслідки дії Валуєвського циркуляру та Емського указу. Національний рух на початку XX ст. (виникнення перших політичних партій; здобутки національного руху під час першої російської революції 1905–1907 рр; сутність «столипінської реакції»).

Україна в роки Першої світової війни: світовий баланс сил та національні

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-21.11- 05.01/292.00.1/Б/ОК4- 1-2024
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 23 / 9

інтереси.

Культура України XIX – початку XX ст. Освіта і наука. Перші українські університети. Діяльність В. Каразіна, М. Кибальчича, І. Пулюя, М. Остроградського, В. Вернадського, В. Антоновича та ін. Література, театр і музика. «Театр корифеїв». М. Лисенко. Живопис, архітектура, скульптура. Визначні пам'ятники архітектури та скульптури XIX – початку XX ст. Модернізм як провідний художній метод мистецтва XX ст. (імпресіонізм, експресіонізм, футуризм, кубізм, сюрреалізм, абстракціонізм, поп-арт, оп-арт та ін.).

Тема 7. Боротьба за відродження державності України (1917–1920 рр.) (ЗК1, ЗК2, СК1, СК14, РН1, РН5, РН23).

Підвалини Української революції. Національно-політичні сили Національно-визвольної революції. Українська Центральна рада (4(17).03.1917 – 29.04.1918). Гетьманат П. Скоропадського. Директорія УНР (внутрішня і зовнішня політика). ЗУНР (внутрішня і зовнішня політика). Акт злуки 22 січня 1919 року. Боротьба об'єднаних сил УНР і ЗУНР за незалежність у 1919 році.

Трансформація революційних процесів у військове протиборство за владу (громадянська війна 1919–1920 рр.). Особливості політики радянської влади в Україні у 1919–1920 рр. Радянсько-польська війна і Україна. Варшавський і Ризький договори. Боротьба із армією генерала Врангеля.

Уроки української національної революції.

Українські землі у системі міжнародних відносин: здобутки та втрати.

Національно-культурна політика Центральної Ради, П. Скоропадського, Директорії УНР та більшовиків у 1917–1921 рр.

Тема 8. Україна в міжвоєнний період (1921–1939) (ЗК1, ЗК2, СК1, СК14, РН1, РН5, РН23).

Україна в системі міждержавних відносин на початку 20-х рр. XX ст.

Державна економічна політика у 20–30-х рр. та її наслідки. НЕП – причини та привід до переходу до нової політики; реалізація політики.

Україна і утворення СРСР (етапи процесу, плани організації нового утворення – „договірної федерації” Х. Раковського, „автономізації” Й. Сталіна, „федералізації” В. Леніна).

Політика «коренізації» в Україні. Національні райони в Україні. Націонал-комуністи (М. Скрипник, М. Волобуєв, О. Шумський, М. Хвильовий).

Тоталітаризм в Україні: його сутність та механізм реалізації. Політичні репресії в Україні 30-х рр. Великий терор.

Форсування індустріалізації та насильницька колективізація. Голодомор 1932–1933 рр.

Становище та національно-визвольний рух в Західній Україні, Закарпатті, Буковині.

Суперечливий характер розвитку культури в 1920–1930-ті рр. «Розстріляне

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-21.11- 05.01/292.00.1/Б/ОК4- 1-2024
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 23 / 10

відродження».

Тема 9. Україна в роки Другої світової війни та першому повоєнному десятиріччі (ЗК1, ЗК2, СК1, СК14, РН1, РН5, РН23).

Друга світова війна як апогей кризи західної цивілізації. Українське питання напередодні Другої світової війни. Пакт Ріббентропа – Молотова. Входження західноукраїнських земель до складу СРСР. Радянізація Західної України.

Окупація України німецько-фашистськими військами. Рух Опору. Напад Німеччини на СРСР, невдачі Червоної армії в боях на території України в 1941 – 1942 рр. Місце України у планах фашистів. Встановлення фашистського окупаційного режиму. Голокост. Рух Опору на окупованій території: партизанський і підпільний рухи; націоналістична течія (мельниківці, бандерівці, «Поліська Січ» Тараса Бульби-Боровця). Визволення України. Внесок України в Перемогу над фашизмом. Житомирщина в роки ВВВ.

Особливості розвитку української культури періоду Другої світової війни.

Геополітичні наслідки Другої світової війни. УРСР в системі міжнародних відносин. Проблеми відбудови народного господарства: погляд із сьогодення. Голод 1946–1947 рр. Радянізація Західної України. Доля Української греко-католицької церкви. Операція «Вісла». Культурно-ідеологічні процеси в Україні у першому повоєнному десятиріччі («лисенківщина», «жданівщина», боротьба із космополітизмом; справа лікарів тощо).

Тема 10. Україна у 50–80-ті рр. ХХ ст. (ЗК1, ЗК2, СК1, СК14, РН1, РН5, РН23).

Україна в умовах десталінізації. Шістдесятники.

Україна у період загострення кризи радянської системи (середина 1960-х – початок 1980-х рр.). Дисидентський рух.

«Перебудова» М. Горбачова й Україна: причини, суть, наслідки.

Тема 11. Розвиток незалежної України (ЗК1, ЗК2, СК1, СК8, СК9, СК13, СК14, РН1, РН5, РН23).

Розпад СРСР, проголошення незалежності України. Державотворчі процеси в Україні (1991–2015 рр.). Помаранчева революція. Революція Гідності. Економічні проблеми та шляхи їх вирішення. Міжнаціональні відносини в сучасній Україні. Проблеми розвитку національної культури. Громадсько-політичне життя.

Україна в системі міжнародних економічних відносин. Міжнародна торгівля та місце в ній України.

Події російсько-української війни. Волонтерський рух.

Особливості розвитку культури України в роки незалежності (1991–2024). Постмодернізм в сучасній українській літературі та мистецтві.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-21.11- 05.01/292.00.1/Б/ОК4- 1-2024	
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 23 / 11	

4. Структура (тематичний план) навчальної дисципліни

Змістові модулі і теми	Кількість годин							
	денна форма				заочна форма			
	усього	лекції	практичні	самостійна робота	усього	лекції	практичні	самостійна робота
Модуль 1								
Змістовий модуль 1. «Давня, середньовічна та ранньомодерна історія і культура України»								
Тема 1. Вступ. Феномен української історії та культури	9	2	2	5	-	-	-	-
Тема 2. Доісторична доба української історії та культури	11	2	4	5	-	-	-	-
Тема 3. Україна-Русь (IX – перша половина XIV ст.).	13	4	4	5	-	-	-	-
Тема 4. Литовсько-польська доба української історії та культури (друга половина XIV – перша половина XVII ст.).	11	2	4	5	-	-	-	-
Тема 5. Козацтво в історії і культурі України (кінець XV–XVIII ст.).	16	4	6	6	-	-	-	-
Разом за змістовий модуль 1	60	14	20	26	-	-	-	-
Змістовий модуль 2. «Нова та новітня історія і культура України (XIX–початок XXI ст.)»								
Тема 6. Україна у складі Російської та Австро-Угорської імперій (кінець XVIII – початок XX ст.)	8	2	4	2	-	-	-	-
Тема 7. Боротьба за відродження державності України (1917–1920 рр.)	12	4	6	2	-	-	-	-
Тема 8. Україна в міжвоєнний період (1921–1939).	8	2	4	2	-	-	-	-
Тема 9. Україна в роки Другої світової війни та першому повоєнному десятиріччі	10	4	4	2	-	-	-	-
Тема 10. Україна у 50–80-ті рр. XX ст.	8	2	4	2	-	-	-	-
Тема 11. Розвиток незалежної України	14	4	6	4	-	-	-	-
Разом за змістовий модуль 2	60	18	28	14	-	-	-	-
ВСЬОГО	120	32	48	40	-	-	-	-

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-21.11- 05.01/292.00.1/Б/ОК4- 1-2024
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 23 / 12

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
Модуль 1.			
Змістовий модуль 1. Давня, середньовічна та ранньомодерна історія і культура України			
1	Вступ. Феномен української історії та культури	2	-
2	Доісторична доба української історії та культури	4	-
3	Україна-Русь (IX – перша половина XIV ст.).	4	-
4	Литовсько-польська доба української історії та культури (друга половина XIV – перша половина XVII ст.).	4	-
5	Козацтво в історії і культурі України (кінець XV–XVIII ст.).	6	-
Змістовий модуль 2. Нова та новітня історія і культура України (XIX–початок XXI ст.).			
6	Україна у складі Російської та Австро-Угорської імперій (кінець XVIII – початок XX ст.)	4	-
7	Боротьба за відродження державності України (1917–1920 рр.)	6	-
8	Україна в міжвоєнний період (1921–1939).	4	-
9	Україна в роки Другої світової війни та першому повоєнному десятиріччі	4	-
10	Україна у 50–80-ті рр. XX ст.	4	-
11	Розвиток незалежної України	6	-
РАЗОМ		48	-

6. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
Модуль 1			
Змістовий модуль 1. Давня, середньовічна та ранньомодерна історія і культура України			
1	Вступ. Феномен української історії та культури. Структура, функції і концепції культури. Культура і цивілізація: спільне і відмінне.	5	-
2	Доісторична доба української історії та культури. Слов'янський світ в VI–IX ст. (процес розвитку східнослов'янських племен, їх розселення, побут, вірування). Етногенез слов'ян. Перші протодержавні утворення східних слов'ян. Неоязичництво.	5	-

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-21.11- 05.01/292.00.1/Б/ОК4- 1-2024
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 23 / 13

3	Україна-Русь (IX – перша половина XIV ст.). Культура Київської Русі та Галицько-Волинської держави (виникнення слов'янської писемності: черти і резі; київські графіті та новгородські берестяні грамоти; кирилиця; література, освіта і наука, архітектура, музика, живопис).	5	-
4	Литовсько-польська доба української історії та культури (друга половина XIV – перша половина XVII ст.). Розвиток культурних зв'язків України з культурними осередками Центральної і Західної Європи (Ю. Дрогобич, П. Русин, С. Оріховський та ін.). Культура України литовсько-польської доби (XIV – перша половина XVII ст.). Розвиток освіти та книгодрукування. «Пересопницьке Євангеліє». Братства та їх роль в розвитку української культури. Архітектура і образотворче мистецтво XIV – I пол. XVII ст.	5	-
5	Козацтво в історії і культурі України (кінець XV–XVIII ст.). Гетьманщина. Державотворча діяльність гетьмана Івана Мазепи. Гетьманування Пилипа Орлика. Перша українська конституція 1710 р. Колоніальна політика Російської імперії щодо України у XVIII ст. (І. Скоропадський, П. Полуботок, Д. Апостол, К. Розумовський). Запорозька Січ у другій половині XVII–XVIII ст. Трагічна доля Запорозьких Січей після 1708 р. Гайдамацький та опришківський рухи у XVIII ст. Максим Залізняк. Олекса Довбуш. Культура України другої половини XVII–XVIII ст. Освіта, наука, книгодрукування. Києво-Могилянська академія. Феофан Прокопович. Григорій Сковорода. Бароко і класицизм в українському мистецтві.	6	-
Змістовий модуль 2. Нова та новітня історія і культура України (XIX–початок XXI ст.)			
6	Україна у складі Російської та Австро-Угорської імперій (кінець XVIII – початок XX ст.). Україна в роки Першої світової війни: світовий баланс сил та національні інтереси. Культура України XIX – початку XX ст. Освіта і наука. Перші українські університети. Діяльність В. Каразіна, М. Кибальчича, І. Пулюя, М. Остроградського, В. Вернадського, В. Антоновича та ін. Література, театр і музика. «Театр корифеїв». М. Лисенко. Живопис, архітектура, скульптура. Визначні пам'ятники архітектури та скульптури XIX – початку XX ст. Модернізм як провідний художній метод мистецтва XX ст. (імпресіонізм, експресіонізм, футуризм, кубізм, сюрреалізм, абстракціонізм, поп-арт, оп-арт та ін.).	2	-
7	Боротьба за відродження державності України (1917–1920 рр.). Національно-культурна політика Центральної Ради, П. Скоропадського, Директорії УНР та більшовиків у 1917–1921 рр.	2	-
8	Україна в міжвоєнний період (1921–1939). Становище та національно-визвольний рух в Західній Україні, Закарпатті, Буковині. Суперечливий характер розвитку культури в 1920–1930-ті рр. «Розстріляне відродження».	2	-

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-21.11- 05.01/292.00.1/Б/ОК4- 1-2024
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 23 / 14

9	Україна в роки Другої світової війни та першому повоєнному десятиріччі. Проблеми відбудови народного господарства: погляд із сьогодення. Голод 1946–1947 рр. Радянізація Західної України. Доля Української греко-католицької церкви. Операція «Вісла». Культурно-ідеологічні процеси в Україні у першому повоєнному десятиріччі («лисенківщина», «жданівщина», боротьба із космополітизмом; справа лікарів тощо).	2
10	Україна у 50–80-ті рр. ХХ ст. «Перебудова» М. Горбачова й Україна: причини, суть, наслідки.	2
11	Розвиток незалежної України. Особливості розвитку культури України в роки незалежності (1991–2022). Постмодернізм в сучасній українській літературі та мистецтві.	4
РАЗОМ		40

7. Індивідуальні самостійні завдання

Виконання індивідуального самостійного завдання передбачає підготовку наукового повідомлення на основі опрацювання джерел та літератури одного із запропонованих питань:

1. Історичний аналіз:

- Виберіть важливу історичну подію в Україні та проаналізуйте її причини, перебіг та наслідки.
- Порівняйте два різні періоди в історії України, виділяючи подібності та відмінності.

2. Біографічне дослідження:

- Напишіть есе про життя та внесок видатної української історичної постаті.
- Дослідіть роль певної родини або династії в українській історії.

3. Культурологічне завдання:

- Проаналізуйте розвиток певного виду українського мистецтва (наприклад, література, музика, живопис) протягом конкретного історичного періоду.
- Дослідіть вплив іноземних культур на українську та навпаки.

4. Робота з першоджерелами:

- Проаналізуйте історичний документ (наприклад, літопис, угоду, маніфест) та його значення для української історії.
- Порівняйте різні історичні джерела, що описують одну й ту саму подію.

5. Проектна робота:

- Створіть віртуальну виставку, присвячену певному аспекту української культури.
- Розробіть туристичний маршрут по історичних місцях України з детальним описом кожної локації.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-21.11- 05.01/292.00.1/Б/ОК4- 1-2024
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 23 / 15

6. Усна історія:

- Проведіть інтерв'ю з людиною старшого покоління про певний історичний період та проаналізуйте її спогади.

7. Медіа-аналіз:

- Проаналізуйте відображення певної історичної події або періоду в сучасних медіа (фільми, серіали, книги).

8. Регіональне дослідження:

- Дослідіть історію та культурні особливості свого рідного міста або регіону.

9. Порівняльний аналіз:

- Порівняйте певний аспект української історії або культури з аналогічним аспектом в іншій країні.

10. Проблемне завдання:

- Виберіть суперечливу тему в українській історії та проаналізуйте різні точки зору на неї.

Вимоги до оформлення індивідуального завдання

Завдання повинно бути виконано у вигляді письмової роботи обсягом від 5 стор. А4. Проектне завдання виконується у формі презентації (не менше 15 слайдів із відповідними посиланнями та вимогами до посилань).

Обов'язковими є посилання (не менше 4 на сторінці) та список використаної літератури та джерел (не менше 10 позицій з обов'язковим зазначенням електронного посилання).

8. Методи навчання

Під час викладання навчальної дисципліни використовуються наступні методи навчання.

Результат навчання	Методи навчання
РН1. Відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, усвідомлюючи необхідність навчання впродовж усього життя, проявляти толерантність та готовність до інноваційних змін.	– Вербальні методи (лекція, пояснення) – Наочні методи (спостереження, демонстрація, ілюстрація) – Практичні методи (виконання різних видів вправ (тестів), практичних завдань) – Дискусійний метод – Метод активного навчання (мозковий штурм, командна робота) – Ситуаційний метод – Методи самостійної роботи (анотування опрацьованого матеріалу, розв'язання тестів, написання есе, підготовка доповідей, написання наукових статей)
РН5. Володіти навичками самоаналізу (самоконтролю), бути зрозумілим для	– Вербальні методи (лекція, пояснення) – Наочні методи (спостереження,

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-21.11- 05.01/292.00.1/Б/ОК4- 1-2024
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 23 / 16

Результат навчання	Методи навчання
представників інших бізнес-культур та професійних груп різного рівня (з фахівцями з інших галузей знань/видів діяльності) на засадах цінування різноманітності, мультикультурності, толерантності та поваги до них.	демонстрація, ілюстрація) – Практичні методи (виконання різних видів вправ (тестів), практичних завдань) – Дискусійний метод – Метод активного навчання (мозковий штурм, командна робота) – Ситуаційний метод – Методи самостійної роботи (анотування опрацьованого матеріалу, розв'язання тестів, написання есе, підготовка доповідей, написання наукових статей)
РН23. Усвідомлювати необхідність навчання впродовж життя для здобування знань, з метою підтримки професійної компетентності на високому рівні.	– Вербальні методи (лекція, пояснення) – Наочні методи (спостереження, демонстрація, ілюстрація) – Практичні методи (виконання різних видів вправ (тестів), практичних завдань) – Дискусійний метод – Метод активного навчання (мозковий штурм, командна робота) – Ситуаційний метод – Методи самостійної роботи (анотування опрацьованого матеріалу, розв'язання тестів, написання есе, підготовка доповідей, написання наукових статей)

9. Методи контролю

Перевірка досягнення результатів навчання здійснюється з використанням наступних методів.

Результат навчання	Методи контролю
РН1. Відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, усвідомлюючи необхідність навчання впродовж усього життя, проявляти толерантність та готовність до інноваційних змін.	– Усне опитування, участь у дискусії, відповіді на проблемні запитання – Перевірка виконання домашніх завдань, практичних завдань – Експрес-тестування – Перевірка виконання та захист індивідуальних завдань – Самооцінювання та взаємооцінювання – Залік
РН5. Володіти навичками самоаналізу (самоконтролю), бути зрозумілим для представників інших бізнес-культур та професійних груп різного рівня (з фахівцями з інших галузей знань/видів діяльності) на засадах цінування	– Усне опитування, участь у дискусії, відповіді на проблемні запитання – Перевірка виконання домашніх завдань, практичних завдань – Експрес-тестування – Перевірка виконання та захист індивідуальних

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-21.11- 05.01/292.00.1/Б/ОК4- 1-2024
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 23 / 17

Результат навчання	Методи контролю
різноманітності, мультикультурності, толерантності та поваги до них.	завдань – Самооцінювання та взаємооцінювання – Залік
РН23. Усвідомлювати необхідність навчання впродовж життя для здобування знань, з метою підтримки професійної компетентності на високому рівні.	– Усне опитування, участь у дискусії, відповіді на проблемні запитання – Перевірка виконання домашніх завдань, практичних завдань – Експрес-тестування – Перевірка виконання та захист індивідуальних завдань – Самооцінювання та взаємооцінювання – Залік

10. Оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти

Оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти з навчальної дисципліни здійснюється відповідно до Положення про оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти у Державному університеті «Житомирська політехніка» та розподілу балів, що наведений нижче.

Система оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти з навчальної дисципліни включає поточний та підсумковий контроль.

Поточний контроль проводиться для оцінювання рівня засвоєння знань, формування умінь і навичок здобувачів вищої освіти впродовж вивчення ними матеріалу модуля (змістових модулів) навчальної дисципліни. Поточний контроль здійснюється під час проведення навчальних занять.

Підсумковий контроль проводиться для підсумкового оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти з навчальної дисципліни. Підсумковий контроль здійснюється після завершення вивчення навчальної дисципліни. Підсумковий контроль проводиться у формі заліку. Процедура складання заліку визначена у Положенні про організацію освітнього процесу у Державному університеті «Житомирська політехніка».

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-21.11- 05.01/292.00.1/Б/ОК4- 1-2024
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 23 / 18

Розподіл балів з навчальної дисципліни

Види робіт здобувача вищої освіти	Кількість балів за семестр	
	денна форма	заочна форма
Виконання завдань поточного контролю	100	-
Підсумкова семестрова оцінка	100	-

Розподіл балів за виконання завдань поточного контролю

Види робіт здобувача вищої освіти	Кількість балів за семестр	
	денна форма	заочна форма
Виконання завдань під час навчальних занять	80	-
Виконання та захист індивідуальних самостійних завдань	20	-
Виконання науково-дослідної роботи та інших видів робіт (додаткові – заохочувальні бали), всього: У тому числі:	20	
1) написання конкурсної наукової роботи та захист з участю;	20	
2) написання конкурсної наукової роботи без участі;	15	
3) публікація наукової статті у фахових виданнях;	20	
4) підготовка та публікація тез із виступом;	10	-
5) підготовка та публікація тез без виступу;	5	
6) індивідуальні дослідження без публікації;	3	
7) залучення або доєднання до неформальних позанавчальних заходів;	2	
8) членство та дослідницька робота у гуртках та центрах університету	від 10 до 20	
Разом за виконання завдань поточного контролю	100	-

Розподіл балів за виконання завдань під час навчальних занять

Види робіт здобувача вищої освіти ¹	Кількість балів за семестр	
	денна форма	заочна форма
Відповіді (виступи) на заняттях	50	-
Участь у дискусії	10	-
Виконання поточних тестових завдань	20	-
Разом за виконання завдань під час навчальних занять	80	-

З метою застосування цілих чисел для оцінювання активностей здобувачів вищої освіти під час навчальних занять протягом семестру використовується 100-бальна шкала оцінювання кожного окремо виду робіт. Розрахунок набраних здобувачем вищої освіти балів за виконання завдань під час навчальних занять за семестр проводиться за формулою:

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-21.11- 05.01/292.00.1/Б/ОК4- 1-2024
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 23 / 19

$$P_{\text{НЗ}} = (P_{\text{В100}} \times \text{ВК}_{\text{В}} + P_{\text{УД100}} \times \text{ВК}_{\text{УД}} + P_{\dots} \times \text{ВК}_{\dots}) \times K_{\text{НЗ}}, \quad (1)$$

де $P_{\text{НЗ}}$ – кількість набраних здобувачем вищої освіти балів за виконання завдань під час навчальних занять за семестр;

$P_{\text{В100}}$, $P_{\text{УД100}}$, $P_{\dots}$ – кількість набраних здобувачем вищої освіти балів за семестр відповідно за відповіді (виступи) на заняттях, за участь у дискусії, за виконання іншого виду робіт, визначеного викладачем (кожний окремо вид робіт на навчальних заняттях оцінюється за 100-бальною шкалою);

$\text{ВК}_{\text{В}}$, $\text{ВК}_{\text{УД}}$, $\text{ВК}_{\text{ТЗ}}$, $\text{ВК}_{\text{ЗК}}$ – вагові коефіцієнти відповідно за відповіді (виступи) на заняттях, за участь у дискусії, за виконання поточних тестових завдань. Значення вагових коефіцієнтів становить для денної форми:

$$\text{ВК}_{\text{В}} = 50 \div 80 = 0,625;$$

$$\text{ВК}_{\text{УД}} = 10 \div 80 = 0,125;$$

$$\text{ВК}_{\text{ТЗ}} = 20 \div 80 = 0,25;$$

$K_{\text{НЗ}}$ – коригувальний коефіцієнт. Значення коригувального коефіцієнту становить $K_{\text{НЗ}} = 80 \div 100 = 0,8$.

Якщо здобувач вищої освіти набрав за поточний контроль 60 балів або більше, він може погодити дану оцінку в електронному кабінеті і вона стане семестровою оцінкою за вивчення навчальної дисципліни.

Якщо здобувач вищої освіти під час вивчення навчальної дисципліни набрав 60 балів або більше і бажає покращити свій результат успішності, він проходить процедуру підсумкового контролю у формі заліку. За складання заліку здобувач вищої освіти може набрати 100 балів. Семестрова оцінка з навчальної дисципліни формується за результатами підсумкового контролю.

Здобувач вищої освіти допускається до процедури підсумкового контролю у формі заліку, якщо за виконання завдань поточного контролю набрав 50 балів або більше.

Якщо здобувач вищої освіти за результатами поточного контролю набрав 35–49 балів, він отримує право за власною заявою повторно опанувати окремі теми (змістові модулі) навчальної дисципліни понад обсяги, встановлені навчальним планом освітньої програми. Повторне вивчення окремих складових навчальної дисципліни понад обсяги, встановлені навчальним планом освітньої програми, здійснюється у вільний від занять здобувача вищої освіти час.

Якщо здобувач вищої освіти за результатами поточного контролю набрав від 0 до 34 балів (включно), він вважається таким, що не виконав вимоги робочої програми навчальної дисципліни та має академічну заборгованість. Здобувач вищої освіти отримує право за власною заявою повторно опанувати навчальну дисципліну у наступному семестрі понад обсяги, встановлені навчальним планом освітньої програми.

Процедура надання додаткових освітніх послуг здобувачу вищої освіти з

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-21.11- 05.01/292.00.1/Б/ОК4- 1-2024
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 23 / 20

метою повторного вивчення навчальної дисципліни чи її окремих складових частин визначена у Положенні про надання додаткових освітніх послуг здобувачам вищої освіти в Державному університеті «Житомирська політехніка».

Визнання результатів навчання, набутих у неформальній та/або інформальній освіті

Визнання результатів навчання, набутих у неформальній та/або інформальній освіті в рамках окремих тем навчальної дисципліни, здійснюється викладачем за зверненням здобувача вищої освіти та представленням документів, які підтверджують результати навчання (сертифікати, свідоцтва, скріншоти тощо). Рішення про визнання та оцінка за відповідну частину освітнього компонента приймається викладачем за результатами співбесіди зі здобувачем вищої освіти.

Визнання результатів навчання, набутих у неформальній та/або інформальній освіті в рамках цілого освітнього компонента, здійснюється за процедурою, яка визначена у Положенні про організацію освітнього процесу у Державному університеті «Житомирська політехніка».

Шкала оцінювання

Шкала ЄКТС	Національна шкала	100-бальна шкала
A	Зараховано	90-100
B	Зараховано	82-89
C		74-81
D	Зараховано	64-73
E		60-63
FX	Не зараховано	35-59
F	Не зараховано	0-34

11. Глосарій

№ з/п	Термін державною мовою	Відповідник англійською мовою
1	Трипільська культура	Trypillian culture
2	Скіфи	Scythians
3	Київська Русь	Kievan Rus
4	Козацтво	Cossacks
5	Магдебурзьке право	Magdeburg law
6	Гетьманщина	Hetmanate
7	Братства	Brotherhoods
8	Писанкарство	Pysankarstvo

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-21.11- 05.01/292.00.1/Б/ОК4- 1-2024
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 23 / 21

№ з/п	Термін державною мовою	Відповідник англійською мовою
9	Вишиванка	Embroidery
10	Кобзарство	Kobzarism
11	Голодомор	Holodomor
12	УНР (Українська Народна Республіка)	UPR (Ukrainian People's Republic)
13	Центральна Рада	Central Rada
14	Розстріляне відродження	Executed revival
15	Дисидентський рух	Dissident movement
16	Чорнобильська катастрофа	The Chernobyl disaster
17	Незалежність України	Independence of Ukraine
18	Зовнішня політика України	Foreign policy of Ukraine
19	Помаранчева революція	Orange Revolution
20	Революція Гідності	Revolution of Dignity
21	Волонтерський рух	Volunteer movement
22	Вертеп	Nativity scene
23	Петриківський розпис	Petrykivka painting
24	Трембіта	Trembita
25	Кургани	Barrows

12. Рекомендована література

Основна література

1. Букач В. М. Історія української культури. Посібник: методичні рекомендації до самостійної роботи для здобувачів вищої освіти. Одеса: ПНПУ, 2021. 120 с. URL: <https://cutt.ly/1eETelAU>
2. Грицак Я. Подолати минуле: глобальна історія України. Київ: Portal, 2021. 408 с. URL: <http://resource.history.org.ua/item/0016145>
3. Історія України в джерелах: практикум / П. В. Морозов, І. В. Морозов, В. С. Власов [Електронне видання]. Київ: КОНВІ ПРИНТ, 2021. 564 с. URL: <https://undip.org.ua/library/istoriia-ukrainy-v-dzherelakh-praktykum/>
4. Історія української культури: навчально-методичний посібник для підготовки до практичних занять та самостійної роботи студентів спеціальності 034 Культурологія освітнього ступеня бакалавр / укладачі В. А. Дмитренко, В. І. Дмитренко. Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2019. Ч. 1 (від найдавніших часів до середини XVII століття). 136 с. URL: <http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/14684>
5. Шандра В., Аркуша О. Україна в XIX столітті: людність та імперії. Київ: Академперіодика, 2022. 436 с. URL: <https://cutt.ly/OeETuETs>
6. Шандра В., Аркуша О. Україна в XIX столітті: доба модернізації. Київ: Академперіодика, 2022. 706 с. URL: <https://cutt.ly/FeeTixAS>
7. Kononenko N. Ukrainian Epic and Historical Song: Folklore in Context. University of Toronto Press, 2019. 329 с. URL: <https://cutt.ly/heETiCq0>

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-21.11- 05.01/292.00.1/Б/ОК4- 1-2024
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 23 / 22

8. Kubicek P. The history of Ukraine. Bloomsbury Publishing USA, 2023. 280 p. URL: <https://www.bloomsbury.com/uk/history-of-ukraine-9781440880452/>

Допоміжна література

1. Борисова О., Климов А. Історія Української державності. У 2-х томах. Київ: Кондор, 2018. URL: <https://online-condor.com.ua/catalog/humanitarna-literatura/istoriya-ukrayinskoji-derzhavnosti-pidruchnyk-dlya-vyshchikh>
2. В'ятрович В. Що таке історія України? // Історична правда. 2022. 14 листопада. Режим доступу: <https://www.istpravda.com.ua/columns/2022/11/14/162039/>
3. Гуржій О., Чухліб Т. Козацька Україна. Боротьба за державу (XVI-XVII ст.). К.: АРІЙ, 2020. 368 с.
4. Гуржій О. Західна Європа та Гетьманщина в середині XVII – XVIII ст.: Соціально-економічні аналогії, закономірності, специфіка / Відп. ред. В.А. Смолій. К., 2021. 128 с.
5. Даниленко В. М., Крупина В. О., Кульчицький С. В., Лисенко О. Є., Стяжкіна О. В., Якубова Л. Д. Україна в епіцентрі протистояння світових систем (1939–1990) / НАН України, Ін-т історії України. Київ: Академперіодика, 2021. 544 с.
6. Історія України [текст]: Навчальний посібник для підготовки до іспитів. К.: «Центр учбової літератури», 2018. 188 с. URL: <https://culonline.com.ua/catalog/pidgotovka/istoriya-ukraini-tetarchuk-iv-1/read>
7. Краснянська Н. Д., Слободянюк О. Р. Історія України та історія української культури: конспект лекцій. Одеса: ОДЕКУ, 2018. 207 с.
8. Кульчицький С. В. Симон Петлюра: "Я вірю і певний, що Україна як держава буде!" / НАН України. Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса. Київ: Парламентське вид-во, 2021. 672 с.
9. Мицик Ю. А., Бажан О. Г. Від трипільців до кіборгів: Коротка історія України. К.: ТОВ "Видавництво "КЛІО", 2020. 688 с.
10. Огієнко І. Історія українського друкарства. Київ: Центр учбової літератури, 2021. 504 с. URL: <https://culonline.com.ua/catalog/gumanitarni-nauki/istoriya-ukrainskogo-drukarstva-1/read>
11. ПЕРЕЛОМ: Війна Росії проти України у часових пластах і просторах минувшини. Діалоги з істориками. У 2-х кн. / Відп. ред. В. Смолій; Упоряд.: Г. Боряк, О. Ясь. НАН України. Інститут історії України. Київ: Інститут історії України, 2022.
12. Польське національне повстання 1830-1831 рр. на Правобережній Україні: від міфів до фактів: кол. монографія / за ред. І. Кривошеї, Н. Моравця. К.: КНТ, 2019. 264 с. URL: <https://culonline.com.ua/catalog/gumanitarni-nauki/polske-natsionalne-povstannya-1830-1831rna-pravoberezhniy-ukraini-vid-mifiv-do-faktiv-krivosheya-i-1/read>

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-21.11- 05.01/292.00.1/Б/ОК4- 1-2024
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 23 / 23

13. Польське національне повстання 1863-1864 рр. на Правобережній Україні: від міфів до фактів: кол. монографія / за ред. Ш. Кривошеї, Н. Моравця. Видання 2-е: КНТ, 2019. 185 с. URL: <https://culonline.com.ua/catalog/gumanitarni-nauki/polske-natsionalne-povstannya-1863-1864-rr-na-pravoberezhniy-ukraini-vid-mifiv-do-faktiv-krivosheya-ii-1/read>

14. Реєнт О. Соціально-економічні та політичні трансформації в Україні (кінець XVIII – перші десятиліття XX століття). У 2-х кн. Кн. 1. К.: Інститут історії України, 2021.

15. Україна в історії Європи XIX – початку XXI ст.: історичні нариси / За ред. С. В. Віднянського. К.: Інститут історії України, 2020. 814 с.

16. Україна в міжцивілізаційних дискурсах античності, середньовіччя та раннього модерну. Київ: Інститут історії України Національної академії наук України, 2022. 568 с.

17. Черкас Б., Ващук Д. Східне Пограниччя Європи: Український фронт у добу пізнього середньовіччя / Упорядк. наук. апарату: С. Блащук, Ю. Грищенко. НАН України. Інститут історії України. Київ: Інститут історії України, 2021. 176 с.

18. Чухліб Т. Гетьмани України: військо, політика, держава. К.: Арій, 2021. 352 с.

19. Чухліб Т. Козацька Україна на міжнародній арені. Київ: Видавництво "Арій", 2023. 352 с.

20. Шауренко О., Барвінок О. Історія первісного суспільства: навч. посіб. Київ: Кондор, 2022. 192 с. URL: <https://online-condor.com.ua/catalog/humanitarna-literatura/istoriya-pervisnoho-suspilstva-navch-posib>

21. Шевчук А. В. Судова влада в житті суспільства Правобережної України (кінець XVIII – перша третина XIX ст.) / Наук. ред. В. Шандра. Житомир: Видавець Євенок О. О., 2022. 580 с.

22. А PRIMA FACIE: Студії з історії Європи: кол. монографія / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини; за ред. Рафала Димчика, Ігоря Кривошеї. Київ: КНТ, 2021. 272 с. URL: <https://culonline.com.ua/catalog/gumanitarni-nauki/a-prima-facie-studii-z-istorii-evropi-monografiyayu-za-red-i-krivoshei-1-1>

13. Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Сайт наукової літератури: <https://scholar.google.com.ua/schhp?hl=uk>
2. Національна бібліотека України ім. В. Вернадського: www.nbuv.gov.ua
3. Інститут історії України НАН України: <http://www.history.org.ua/>
4. Днеслово: інтернет-збірник наукових праць: http://dneslovo.at.ua/load/istorija_ukrajini/24
5. Українська історична книга: <http://historybooks.com.ua/>
6. Ізборник (збірники документів з історії України): <http://litopys.org.ua/>